

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA

EKONOMSKI FAKULTET – Podgorica

Teorija analize i instrumenti analize

1

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA Ekonomika analiza

Ekonomika analiza se smatra efikasnim instrumentom upravljanja

“analysis” – na gr kom jeziku zna i rastavljanje, raš lanjivanje.

Kona an cilj ekonomske analize nije raš lanjivanje , nego je raš lanjivanje sredstvo kojim se ekonomska analiza služi da bi otkrila injenice koje istražuje.

Smisao ekonomske analize je više u sintezi, tj. u donošenju zaklju aka o karakteristikama injenica koje smo analiti kim metodama utvrdili.

2

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA Ekonomika analiza

Ekonomika analiza poslovanja preduze a predstavlja raš lanjivanje ekonomskih pojava i injenica u cilju ispitivanja i otkrivanja disproporcija u procesu kombinovanja proizvodnih faktora.

3

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA Ekonomika analiza

Predmet analize može biti **stanje** ili **pojava**.

Stanje je okon ani nastanak pojave – stati an predmet nastao dinami noš u pojave

Pojava je uvek dinami na, kvalitativni i kvantitativni odnos elemenata koji dovode do pojave nije dobio stalnost, on se još uvek menja, zbog ega je i sama pojava u razvoju.

Stanje je “proizvod” pojave, dok je pojava “u inak” elemenata.

4

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA Ekonomika analiza

- **stati na analiza**
- **dinami ka analiza**

5

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA Ekonomika analiza

Stati ka analiza

Kad je premet analize **stanje** – analizom se identifikuje šta je dovele do takvog stanja.

Objašnjava se kako je nastalo stanje.

npr. likvidnost

6

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA Ekonomika analiza

Ako je premet analize **stanje**, putem raš lanjivanja identifikuju se pojave koje su dovele do takvog stanja – stati na analiza.

7

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA Ekonomika analiza

Dinami ka analiza je okrenuta posmatranju u odre enoj vremenskoj dimenziji, a ne trenutku.

Ona razotkriva procese koje su se odvijala tokom vremenskog perioda i iz njih je kao njihova posledica nastalo stanje, odnosno pojava.

8

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA Ekonomika analiza

Dinami ka analiza

Analizira pojave u vremenskoj dimenziji.
Razotkriva proces koji se odvijao iz koga je posledica stanje
Nije cilj uo iti pojavu nego:

*ispitati kvalitet i kvantitet elemenata

Slika stanja je potpuno objašnjena – otkriva proces nastanka - uzrok
Analiza se služi **deduktivnim metodom** – od opšteg ka pojedina nom (bilans, zaklju ni list, glavna knjiga, aneliti ki ra uni, nalog za knjiženje, dokument.....)

9

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA Ekonomika analiza

Koristi se i induktivni metod - od pojedinacnog ka opstem jedan po jedan.

- teško se uo avaju kauzalne veze izme u elemenata, pojava i stanja

koristi se jer :

- skra uje vreme
- važno je skrenuti pažnju na selekciju elemenata

Sinteza – kod predlog rešenja

Npr. ako imamo gubitak - rešenje

10

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA Vrste analize

Do razli itih vrsta ekonomske analize dolazi se uglavnom zbog:

- razli itosti predmeta istraživanja
- razli itih mogu nosti istraživanja

11

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA Vrste analize

Vrste analiza:

- Eksterne ekonomske analize
- Interne ekonomske analize

- Kompleksne ekonomske analize
- Parcijalne ekonomske analize

- ❖ Kvalitativne ekonomske analize
- ❖ Kvantitativne ekonomske analize

- Statine ekonomske analize
- Dinami ke ekonomske analize

12

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA Svrha analize bilansa

Analiza je nau ni metod objašnjenja stanja odnosno pojava, njen predmet ispitivanja je složen, može biti stati ka i dinami ka služi se deduktivnim i induktivnim metodom i po pravilu završava sintezom.

Svrhom analize bilansa određuje se namjena analize, odnosno određuje se zašto se analiza biti korišćena.

13

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA Svrha analize bilansa

Analiza bilansa ima specifičnosti

1. olakšavajuće
  - bilans je iskazan u istoj mernoj jedinici
  - kvalitativno i kvantitativno iskazan
2. otežavajuće
  - elementi su iskazani vrednosno pa je teže raslanjivanje zbog homogenosti
  - promena vrednosti novane jedinice

u analizu se uvode novane jedinice
ex ante i ex post analiza

14

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA Svrha analize bilansa

Svrha – cilj – zadaci, nijesu sinonim

Namjena analize bilansa:

- u poslovne svrhe
- u naučne svrhe

15

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA Svrha analize bilansa

ANALIZA BILANSA U POSLOVNE SVRHE

Bilans je podloga za donošenje poslovnih odluka. U procesu odlučivanja Peter Druker navodi pet faza.

1. definisanje problema
2. analiza problema
3. sastavljanje alternativnih rešenja
4. izbor najboljeg rešenja
5. pretvaranje odluke u akciju

16

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA Svrha analize bilansa

Poslovne odluke mogu se posmatrati ovako:

sa stanovišta donosioca

- upravljake
- rukovodeće

sa stanovišta akcije

- odluke koje izazivaju nove akcije
- odluke koje ne izazivaju nove akcije

17

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA Svrha analize bilansa

sa stanovišta vremena realizacije:

- trenutne
- kratkoročne
- srednjoročne
- dugoročne

sa stanovišta namjene:

- kapaciteta
- kadrova
- snabdjevanja
- proizvodnje- usluga
- prodaje
- finansiranja
- organizacije
- obračuna finansijskog rezultata
- raspodjele

18

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA Svrha analize bilansa

ANALIZA BILANSA U NAUČNE SVRHE

Dekart je to formulisao ovako:

- kao istina može se prihvatiti samo ono što je nepobitno dokazano kao takvo
- u svakom problemu analizirati faktore koji ga sačinjavaju
- ići od prostog ka složenom izvršiti sintezu faktora utvrđenih analizom
- izvršiti potpuno nabravanje i sačiniti pregled da bi se mogla izvršiti kontrola da li je šta izostavljeno

19

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA Svrha analize bilansa

ANALIZA BILANSA U NAUČNE SVRHE

Cilj analize je otkrivanje zakonitosti po kojima se pojave događaju i zakonitosti koje vladaju među pojavama.

Tvrdnje koje su dokazane naučnom metodom postaju **zakoni, pravila ili načela.**

J. Robison "kutija sa alatom za istraživanje"

20

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA

Cilj analize bilansa

Cilj analize bilansa je:

- analiza finansijskog rezultata
- analiza finansijskog položaja

21

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA

Sredstva – instrumenti analize bilansa

Brojeve kao sredstva ekonomske analize dijelimo:

1. **Apsolutni brojevi**
  - Osnovni apsolutni brojevi
  - Izvedeni apsolutni brojevi
1. **Relativni brojevi**
  - Odnosni brojevi
  - Indeksn brojevi
  - Strukturni brojevi (brojevi sastava)

22

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA

Sredstva – instrumenti analize bilansa

Osnovni apsolutni brojevi dobijaju se **snimanjem** (mjerenjem, brojanjem)

Izvedeni apsolutni brojevi dobijaju se **raunskim operacijama**. (sabiranjem, oduzimanjem, množenjem i dijeljenjem)

(voditi računa da li su podaci iskazani brojevima homogeni)

23

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA

Sredstva – instrumenti analize bilansa

Najčešće se koriste izvedeni apsolutni brojevi su **razlike** (rasponi, diferencije, odstupanja).

Ovi brojevi iskazuju razlike između dvije pojave ili razliku iste pojave u dva različita obračunska perioda.

Mogu nastati na dva načina:

- Kao rezultanta kretanja u jednom smjeru
- Kao rezultanta kretanja u suprotnim smjerovima

Praćenjem razlika mogu se izvesti zaključci o intenzitetu promjena, brzini razvoja i pravcima kretanja određene pojave

24

EKONOMSKI FAKULTET PISNOVA
Sredstva – instrumenti analize bilansa

Proizvodnja	Koli ina u t	Vrijednost u €
Ostvareno	1.000	2.000.000
Planirano	1.100	2.150.000
Nije ostvareno	100	150.000

25

EKONOMSKI FAKULTET PISNOVA
Sredstva – instrumenti analize bilansa

Godišnja proizvodnja	Vrijednost u €
2010.	400.000
2011.	500.000
Rast proizvodnje	25 %

26

EKONOMSKI FAKULTET PISNOVA
Sredstva – instrumenti analize bilansa

Broj zaposlenih	Vrijednost u €
2010.	500
2011.	650
Rast zaposlenosti	30 %

27

EKONOMSKI FAKULTET PISNOVA
Sredstva – instrumenti analize bilansa

	Proizvodnja po radniku (proizvodnja / broj radnika)
2010.	80.000
2011.	76.923
produktivnost	- 3,85

28

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA

Sredstva – instrumenti analize bilansa

Ako iz apsolutnih brojeva dijeljenjem izvedu koeficijenti dobijamo relativne brojeve

RELATIVNI BROJEVI:

- Odnosni brojevi
- Indeksn brojevi
- Strukturni brojevi (brojevi sastava)

29

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA

Sredstav – instrumenti analize bilansa

Odnosni brojevi su koli niki dobijeni iz odnosa brojeva koji pripadaju razli itim skupinama.

Odnosne brojeve dijelimo na:

- Prosjeke
- Kvote (postotke ili procenite)
- Pokazatelje (razmjere, "ratios", mjere kvaliteta)

30

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA

Sredstva – instrumenti analize bilansa

Prosjeak – rezultat odnosa izme u zbira vrijednosti obilježja nekog skupa jedinica i broja jedinica u tom skupu.

Kvota (postotak) se dobija kada se koli nik dva obilježja izrazenih istom mjernom jedinicom pomnoži sa 100

Kod kvota se uvijek radi o stavljanju u odnos dvije veli ine izražene istom jedinicom mjere.

(na svakih 100 kg robe manjak iznosi 5 kg ili 5 %)

31

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA

Sredstva – instrumenti analize bilansa

Razmjere

Do rezmjere se dolazi ako se dvije ili više veli ina koje su izražene apsolutnim brojem krate istim brojevima sve do one mjere kada više nema mogu nosti da se vrši dalje skra ivanje istim brojem.

(obrtna sredstva 20.000.000 : kratkoro ne obaveze 2.000.000)
(10 : 1)

32

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA

Sredstva – instrumenti analize bilansa

Pokazatelji - **racio brojevi** se dobijaju kao odnos izme u dvije pojave koje stoje u nekoj me usobnoj zavisnosti, tj. kod kojih jedna pojava uslovljava drugu.

Npr. Za svakih 5 sati radnik preradi 2 tone sirovine. Utrošak sirovine izrazili bi slede im racionalnim brojem:

(2 tone/5 radnih sati=0,4 tone po radnom satu)

33

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA

Sredstva – instrumenti analize bilansa

Neka pravila racionalnih brojeva.

- **Uzrok promjene racio broja može da bude posledica promjene u jednoj ili drugoj pojavi**
- **Racionalni brojevi vezuju sve promjene za dvije pojave koje su me usobno uslovljene.**
- **Racio brojevi sužavaju podru je istraživanja, jer se uzroci vezuju za veli ine stavljene u me usobnu zavisnost**
- **Racio brojevi imaju svoj smisao i kao recipro ne vrijednosti**

34

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA

Sredstva – instrumenti analize bilansa

Indeksn brojevi – njima prikazujemo dinamiku pojave u odnosu na odre eni polazni period.

Osnova koja nam služi kao baza posmatranja ozna ava se indeksom 100. Pojava koja se upore uje sa bazom iskazuje se indeksom u odnosu na bazu.

Indeksne brojeve dijelimo (s obzirom na bazu):

- **Indekse sa stalnom bazom**
- **Indekse sa promjenljivom bazom (vertizni ili lan ani indeksi)**

35

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA

Sredstva – instrumenti analize bilansa

Agregatni indeksni brojevi

Ako je svojstvo neke pojave ili nekog skupa pojava izraženih kao proizvod dva ili više elementa, tada to svojstvo zovemo agregatom. Indeksn brojevi izra unati iz agregata nazivaju se agregatni ili skupni indeksni brojevi

Mogu biti:

- **Agregatni indeksi sa dva faktora**
- **Agregatni indeksi sa tri faktora**

36

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA

Sredstva – instrumenti analize bilansa

Strukturalni brojevi (brojevi sastava) - procenti

Strukturalni brojevi nam pokazuju u eš e djelova u cjelini

Cjelinu koju ispitujemo prikazujemo kao 100 %

37

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA

Sredstva – instrumenti analize bilansa

Strukturalni brojevi (brojevi sastava)

- Analiza strukture ima smisla ako svi djelovi zasita predstavljaju neku cjelinu.
- Analiza strukture je ispravna ako iz nje nije izostavljen ni jedan dio cjeline.
- Da bi analiza strukture bila ta na, lanovi cjeline moraju biti integralni i homogeni.
- Ni jedan dio cjeline ne može imati isto apsolutno obilježje koje ima i cjelina.

38

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA

Sredstva – instrumenti analize bilansa

Zadati brojevi

- Planirani brojevi
- Normalni brojevi
- Standardni brojevi
- Ključni brojevi
- Reprezentativni brojevi

39

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA

Sredstva – instrumenti analize bilansa

Zadati brojevi se mogu utvrditi na nekoliko načina:

- Zadati brojevi su uslovljeni prirodnim ili tehničkim ograničenjima
- Zadati brojevi se utvrđuju po vlastitom nahođenju
- Zadati brojevi se utvrđuju kalkulatívno (standardi)
- Zadati brojevi se izvode iz brojeva ostvarenih u ranijim periodima (normalni brojevi, srednji brojevi)

40

Prosjeci

Prosjek je tipična vrijednost koja ima za cilj da zbroji ili opiše masu podataka.

Prosjek je mjera lokacije centralne tendencije.

- **Aritmetička sredina**
- **Geometrijska sredina**
- **Kvadratna sredina**
- **Modus**
- **Medijana**